

Apteekki-
asiaa
päättäjille

Tervehdys Apteekkari- liitosta!

KOKO MAAN KATTAVA apteekkiverkostomme pitää huolen siitä, että suomalaiset saavat lääkkeensä helposti ja turvallisesti. Suomalaiset voivat luottaa apteekeissa annettavaan lääkeneuvontaan sekä siihen, että reseptit tarkistetaan huolella ennen lääkkeiden luovuttamista asiakkaalle.

Suomalaiset ovatkin hyvin tyytyväisiä apteekkeihin. Tuoreimman kansalaiskyselyn mukaan viimeisimpään apteekkikäyntiinsä oli erittäin tai melko tyytyväinen enemmän kuin yhdeksän kymmenestä suomalaisesta.

Asiakastyytyväisyyden lisäksi apteekkariyrittäjyyteen perustuva apteekkijärjestelmämme on onnistunut varmistamaan korkean lääketurvallisuuden. Apteekkien hyllyille ei ole esimerkiksi päätyneet ainuttakaan lääkeväärennöistä. Muualla Euroopassa lääkeväärennökset ovat kasvava ongelma.

LÄÄKKEIDEN SAATAVUUS on myös tutkitusti hyvä. Valtaosa suomalaisista on tyytyväisiä apteekkien määrään ja eurooppalaisittain pitkiin aukioloaikoihin.

Apteekkien maksuttomat neuvontapalvelut säästävät tuntuvasti työtä muualla terveydenhuollossa. Tuore selvitys arvioi tämän työn arvoksi jopa yli puoli miljardia euroa vuodessa.

Apteekit osallistuvat kansalaisten terveyden edistämiseen ja tarjoavat lääkehoidon onnistumista edistäviä palveluita, jotka parantavat potilaan elämänlaatua ja lisäävät turvallisuutta.

Tämä kaikki on mahdollista jatkossakin, mutta se edellyttää, että apteekkien talous on terve. Apteekit haluavat olla jatkossakin mukana parantamassa suomalaisten terveyttä ja hyvinvointia.

Helsingissä lokakuussa 2010

Ilkka Oksala
Toimitusjohtaja
Suomen Apteekkariliitto

PS. Toivon, että tutustut myös seuraaviin sivuihin, joilla kerrotaan lyhyesti apteekkijärjestelmämme perusteista, apteekkien palveluista, apteekeista yrityksinä sekä siitä, mitä mieltä kansalaiset ovat apteekkipalveluista. Vastaan myös mielelläni mahdollisiin kysymyksiisi (puh. 050 301 8590, sähköposti: ilkka.oksala@apteekkariliitto.fi).

Suomen Apteekkariliiton tavoitteet vaalikaudelle 2011–2015

- Turvataan koko maan kattavan apteekkiverkoston toimintaedellytykset, jotta kaikki suomalaiset saavat lääkkeensä jatkossakin turvallisesti.
- Säilytetään apteekkipalveluiden korkea taso huolehtimalla siitä, että apteekkien talouden perusta on riittävän vahva.
- Uudistetaan apteekkien ansaintamallia (lääketaksaa) siten, että se korvaa nykyistä paremmin apteekin palvelutyötä. Tämä on välttämätöntä lääkkeiden ja apteekkipalveluiden maankattavan saatavuuden varmistamiseksi myös tulevaisuudessa.
- Järjestetään itsehoitolääkkeiden jakelu jatkossakin vain apteekeista, jotta potilasturvallisuus ja lääkkeiden maankattava saatavuus säilyy hyvänä.
- Kehitetään apteekkien uusien palveluiden, kuten lääkeshoidon kokonaisarvioinnin ja lääkkeiden koneellisen annosjakelun, rahoitusta.

2011–2015

Apteekit

– osa terveydenhuoltoamme

Suomessa on yli 800 apteekkia. Lähes jokaisessa kunnassa on vähintään yksi apteekki, useimmissa kunnissa apteekkeja on useita.

Apteekin pito on Suomessa luvanvaraista. Apteekkiluvat myöntää Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimea. Se myös päättää uusien apteekkien perustamisesta. Lupajärjestelmällä ja lupaan liittyvillä velvoitteilla varmistetaan lääkkeiden ja apteekkipalveluiden hyvä ja tasainen saatavuus koko maassa.

Kuten useissa muissakin EU-maissa, apteekkiluvan voi Suomessa saada vain proviisorin koulutuksen saanut henkilö. Näin varmistetaan, että apteekkiyrityksen omistajalla on sekä ammatillinen että taloudellinen vastuu toiminnasta, ja että sitä ohjaavat ensisijaisesti ammatilliset ja terveydenhuollolliset tavoitteet. Apteekkien toimintaa ohjaavat myös alan yhteisesti hyväksymät ammattieettiset ohjeet.

Apteekkilupaan liittyy monia velvoitteita, joista tärkein on lääkkeiden saatavuudesta huolehtiminen.

Apteekkien tehtävänä on lääkkeiden vähittäismyynnin, jakelun ja lääkevalmistuksen lisäksi lääkkeisiin liittyvä neuvonta- ja palvelutoiminta.

Apteekkien kansanterveysohjelmien kautta apteekit ovat vahvasti mukana myös suurten kansansairauksien hoidossa ja niiden ennaltaehkäisyssä. Ohjelmista paikallisesti vastaavia astma-, diabetes- ja sydänyhdyshenkilöitä on lähes kaikissa maamme apteekkeissa.

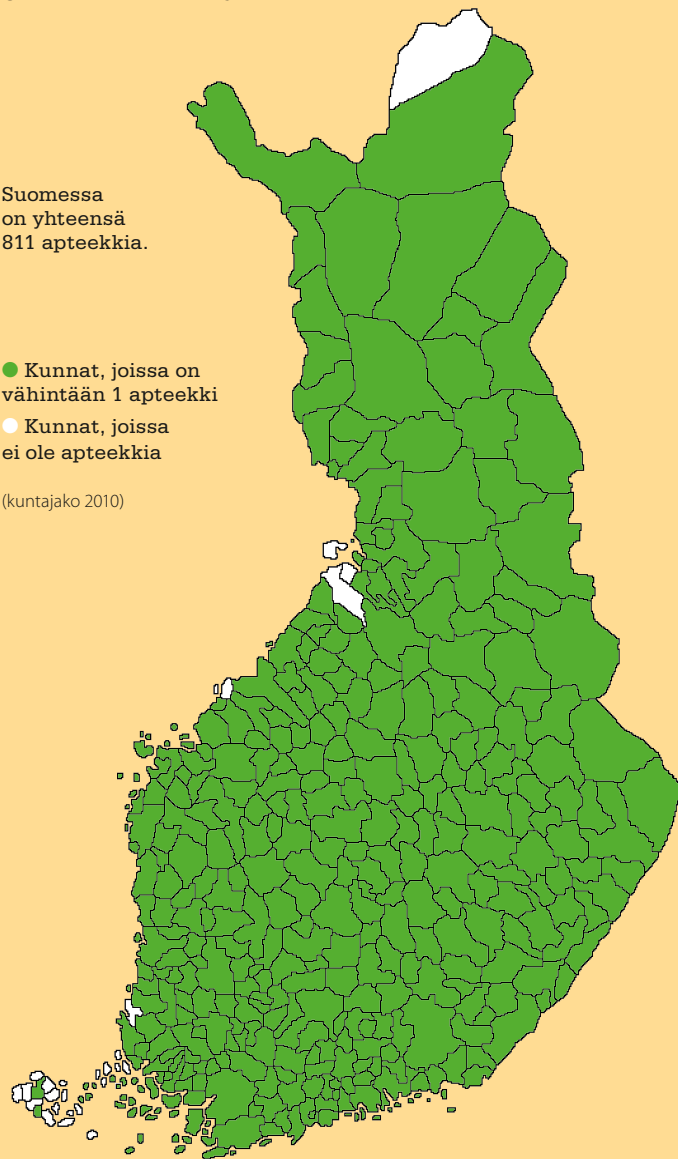
Tämä 2 000 erityisosaajan joukko varmistaa näiden sairauksien huippuosaamisen apteekkeissa ja kehittää potilaan hoitoa yhteistyössä paikallisen muun terveydenhuollon kanssa. Osa apteekkeista tarjoaa ohjelmiin liittyviä erityispalveluita, kuten astmapalvelua, joka on suunnattu huonossa hoitotasapainossa oleville astmaatikkoille. Muita esimerkkejä ovat sairauksia ennaltaehkäisevät painonhallinta- ja tupakastavieroituspalvelut.

■ LÄHES JOKA KUNNASSA ON VÄHINTÄÄN YKSI APTEEKKI

Suomessa on yhteensä 811 apteekkia.

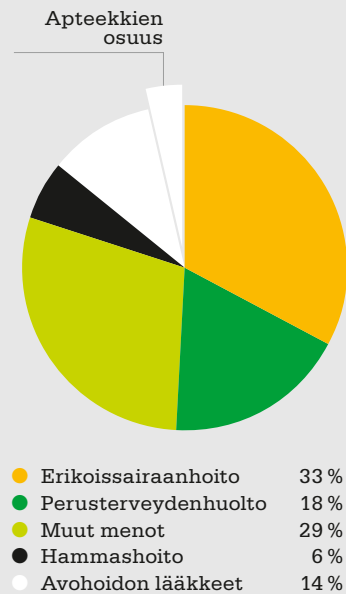
- Kunnat, joissa on vähintään 1 apteekki
- Kunnat, joissa ei ole apteekkia

(kuntajako 2010)

■ TERVEYSMENOJEN JAKAUTUMINEN 2009

Ennakkotietojen mukaan terveydenhuoltoon kului rahaa vuonna 2009 käyvin hinnoin yhteensä 16,4 miljardia euroa, josta avohoidon lääkkeisiin 2,32 miljardia. Apteekkien osuus terveysmenoista oli alle 4 prosenttia.

Lähde: THL ja Apteekkariliitto

Apteekkari on yrittäjä

Yrittäjyyteen perustuva apteekkijärjestelmämme on yhteiskunnalle edullinen. Vaikka apteekki on yksi käytetyimmistä terveyspalveluista, maan kattava apteekkiverkosto käyttää vain pienen osan (alle 4 %) terveydenhuollon menoista.

Apteekit tavoittavat monia sellaisiakin kansalaisia, jotka eivät käytä muita terveydenhuollon palveluita. Tämä mahdollistaa terveyden edistämiseen tähtäävän neuvonnan myös heille. Apteekeilla on vuosittain 50–60 miljoonaa asiakaskontaktia.

PricewaterhouseCoopersin tuoreen (2009) selvityksen mukaan apteekkien maksutta tarjoamat neuvontapalvelut säästävät muun terveydenhuollon menoja yli puoli miljardia euroa vuodessa. Summa on suurempi kuin apteekkien osuus koko lääkemyynnistä. Suurin säästö syntyy lääkäriissäkäyntitarpeen vähenemisestä.

Apteekit työllistävät yli 8 300 suomalaista, joista yli 60 prosenttia on saanut yliopistokoulutuksen. Osuus on eurooppalaisessa vertailussa huippuluokkaa.

+ info

Apteekkari on proviisori, joka on saanut Fimealta apteekkiluvan. Yli 70 prosenttia apteekkareista on naisia. Apteekarit sijoittuvat kansalaisten arvioissa luotettavimpien ammattilaisten kärkijoukkoon.

Uusia palveluita

Suomalaiset pitävät apteekkien palveluista tärkeimpinä lääkkeiden yhteensopivuuden tarkistamista, lääkeneuvontaa ja sitä, että Kelan lääkekorvauksen saa suoraan apteekista lääkoston yhteydessä.

Apteekkariliitto on yhdessä jäsenapteekkiansa ja yhteistyökumppaneidensa kanssa kehittänyt viime vuosina myös uusia palveluita, jotka parantavat potilaan elämänlaatua ja useimmiten säästävät lisäksi lääkekustannuksia. Tällaisia palveluita ovat kansanterveysohjelmiin (astma, diabetes ja sydän) liittyvien palveluiden lisäksi lääkkeiden koneellinen annosjakelu ja lääkehoidon kokonaisarviointi.

Lääkkeiden koneellinen annosjakelu on erityises-

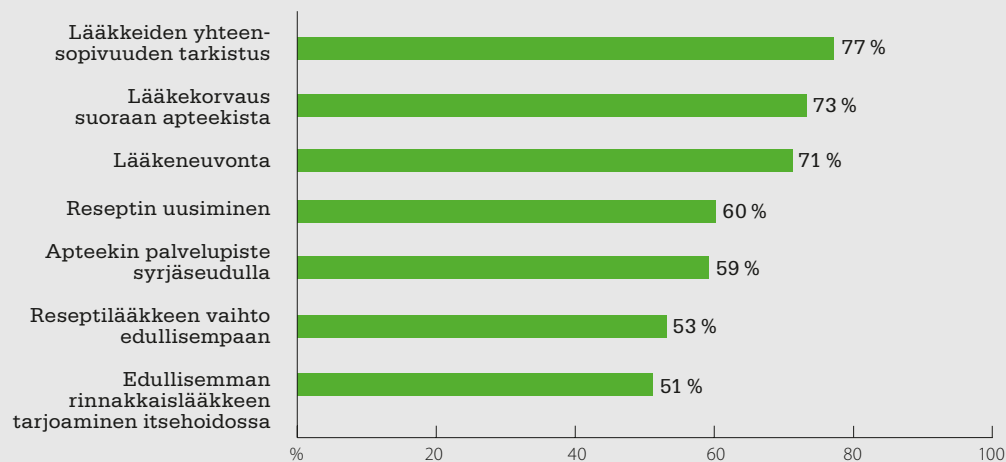
ti monilääkityille potilaille suunnattu palvelu, joka sisältää lääkityksen tarkistuksen ja lääkkeiden koneellisen jakelun annospusseihin tavallisesti kahdeksi viikoksi kerrallaan. Näin potilaan ei tarvitse itse muistaa, mistä purkista lääkettä otetaan kerran, mistä kolme tai mistä neljä kertaa päivässä. Jokaisessa annospussissa lukee, minä päivänä ja mihin aikaan siinä olevat lääkkeet otetaan. Tämä palvelu lisää lääketurvallisuutta ja säästää lääkekustannuksia, kun lääkähävikki vähenee. Palvelun piirissä on tällä hetkellä noin 15 000 potilasta eri puolilla Suomea.

Lääkehoidon kokonaisarviointilla selvitetään lääkityksen mahdollinen osuus potilaan terveysongelmiin. Se on palvelu, jossa erityispätevyuden hankinut proviisori tai farmaseutti tekee perusteellisen arvion potilaan lääkityksestä hoidosta päättävälle lääkärille. Palvelusta on saatu hyviä kokemuksia eri puolilla Suomea.

Uusien palveluiden laajaa käyttöönottoa ovat hidastaneet ongelmat palveluiden rahoituksessa, vaikka palveluiden hyödyt potilaalle ja yhteiskunnalle ovat kiistattomat.

■ APTEEKKIEN TÄRKEIMMÄT PALVELUT

Osuus kansalaisista, jotka pitävät erittäin tärkeänä.

Lähde: Taloustutkimus 2009

Lääkkeiden saatavuus

Suomessa on Ruotsia, Norjaa ja Tanskaa tiheämpi apteekki-verkosto. Yhtä apteekkia kohti on noin 6 600 asukasta. Tiheä apteekki-verkosto ja apteekkien eurooppalaisittain pitkät aukioloajat varmistavat lääkkeiden hyvän saatavuuden. Tuoreen kansaliskyselyn mukaan apteekkien määrää piti riittävänä 88 prosenttia ja aukioloaikoja 82 prosenttia suomalaisista (Taloustutkimus 2009).

Laajasta lääkevalikoimasta huolimatta lääkkeiden toimitusvarmuus on erinomainen. Sadasta lääkemääräyksestä vain yhtä ei kyetä toimittamaan apteekista saman työpäivän aikana (Toimitusvarmuustutkimus, Apteekkariliitto 2010).

Kansalaiset eivät pidä itsehoitolääkkeiden myynnin laajentamista kauppoihin erityisen tarpeellisena. Enemmistö suomalaisista pitää apteekkia myös itsehoitolääkkeiden mieluisimpana ostopaikkana. Kansainvälisten selvitysten mukaan itsehoitolääkkeiden myynnin laajentaminen ei alenna niiden hintatasoa pysyvästi (ÖBIG, IMS Health).

Lääkkeiden saatavuutta parannetaan edelleen syksyllä 2010 eduskunnan käsittelyssä olevilla lääkelain muutoksilla: Asiakkaalle annetaan mahdollisuus hankkia lääkkeitä apteekeista verkon välityksellä, ja haja-asutusalueille tulee apteekkien palvelupisteitä, joita apteekkarit voivat perustaa nykyisiä lääkekaappeja vapaammin. Palvelupisteissä myydään itsehoitolääkkeitä, mutta niiden kautta on mahdollista saada myös reseptilääkkeensä apteekista, jos paikalla on farmaseutti tai proviisori.

Sosiaali- ja terveysministeriössä on myös valmisteilla apteekkimaksulain muutos, jolla on tarkoitus tukea sivuapteekkien pitämistä syrjäseuduilla.

+ info

Lääkehoidon kokonaisarvioinnilla selvitetään lääkityksen mahdollinen osuus potilaan terveysongelmiin. Selvityksen tekee erityispätevyuden hankkinut proviisori tai farmaseutti.

Lääke- ja potilas- turvallisuus

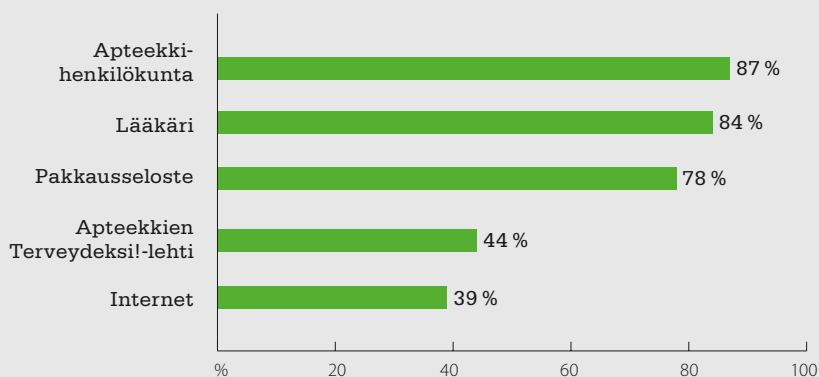
Lääketurvallisuus on Suomessa huippuluokkaa, eikä esimerkiksi lääkevääreännöksiä ole päässyt apteekkien hyllyille toisin kuin monissa muissa maissa. Apteekkien yksinoikeus lääkkeiden vähittäismyyntiin varmistaa korkean lääketurvallisuuden.

Lääkkeen hintaan apteekissa sisältyvät neuvonta ja erilaiset varmistukset, kuten annostuksen tarkistus. Lain mukaan apteekin pitää lääkettä myydessään varmistaa, että asiakas osaa lääkkeen oikean ja turvallisen käytön. Kun asiakas ostaa useita lääkkeitä, apteekki myös tarkistaa, sopivatko lääkkeet yhdessä käytettäväksi. Neuvonnalla ja tarkistuksilla varmistetaan potilasturvallisuus. Tuoreen kansalaiskyselyn mukaan apteekki onkin nykyisin tärkein lääketiedon lähde kansalaisille.

Farmaseutit ja proviisorit tarkistavat huolellisesti jokaisen reseptin ennen lääkkeen luovuttamista asiakkaalle. Toisinaan myös resepteissä on virheitä, jotka vaativat yhteydenottoa lääkäriin. Apteekkien vuosittain käsittelemistä liki 50 miljoonasta reseptistä selvitettävää on yli 600 000 reseptissä.

■ SUOMALAISTEN TÄRKEIMMÄT LÄÄKETIEDON LÄHTEET

Osuus kansalaisista, jotka saaneet lääkeneuvontaa mainituista.

Lähde: Taloustutkimus 2009

Lääke- vaihto

ja viitehintajärjestelmä

Huhtikuussa 2003 käyttöön otettu lääkevaihto ja tasan kuusi vuotta myöhemmin sitä täydentämään tullut lääkkeiden viitehintajärjestelmä ovat lisänneet tuntuvasti lääkeyritysten välistä hintakilpailua, jonka seurauksena lääkevaihdon piirissä olevien reseptilääkkeiden hinnat ovat laskeneet kymmenillä prosenteilla.

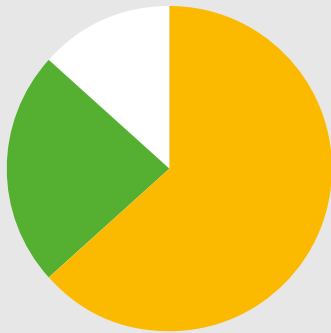
Syksyllä 2010 lääkevaihdon piirissä on jo noin puolet lääkkeitä, ja niistä valtaosa on mukana myös viitehintajärjestelmässä. Vuoden 2009 loppuun mennessä lääkevaihto oli säästänyt lääkemenoja yli 580 miljoonaa euroa, josta potilaiden osuus oli 280 miljoonaa euroa. Kela säästi lääkekorvauksissa 300 miljoonaa euroa.

Sosiaali- ja terveysministeriö arvioi viitehintajärjestelmää valmistellessaan, että sillä saavutetaan 85 miljoonan euron vuotuiset säästöt lääkekustannuksiin. Tästä potilaiden osuudeksi arvioitiin 33 miljoonaa euroa ja Kelan 52 miljoonaa euroa. Arvio ylittyi reilusti, sillä jo ensimmäisen viitehintavuoden aikana säästöt olivat yhteensä 145 miljoonaa euroa. Lääkkeiden hintojen alamäki on jatkunut ja syksyllä 2010 säästövauhti on jo noin 200 miljoonaa euroa vuodessa.

■ LÄÄKE-EURON JAKAANTUMINEN 2009 KESKIMÄÄRIN

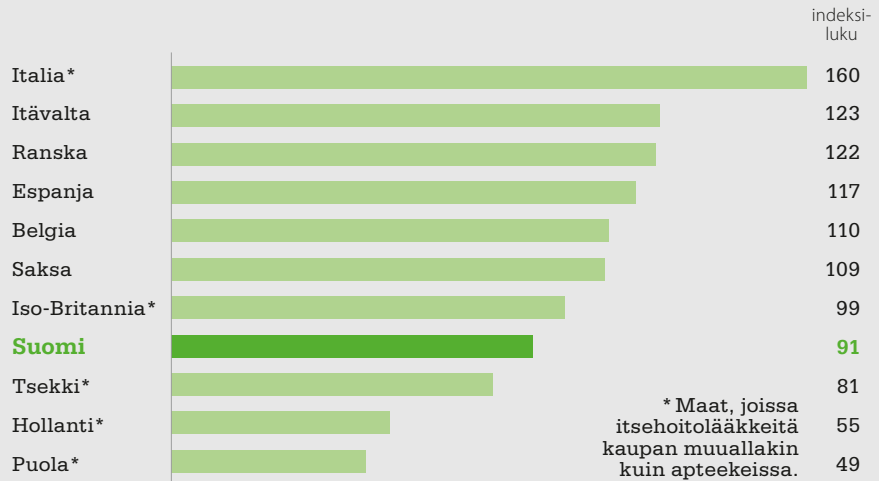

- Lääketeollisuus ja -tukkukauppa 63,4 %
- Apteekki 23,3 %
- Valtio 13,3 % (alv ja apteekkimaksu)

Apteekin osuus lääke-eurosta on viime vuosina koko ajan pienentynyt ja lääkeyritysten suurentunut.

Lähde: Apteekariliitto

■ ITSEHOITOLÄÄKKEIDEN HINNAT

Lähteet: IMS Health, The Price of OTC medicines, EC Workshop November 24th, 2009 (hintaindeksi) ja Euroopan apteekkijärjestö PGEU (myyntikanava)

Lääkkeiden hinnat

Lääkkeiden hinnat ovat kaikissa apteekeissa samat. Samanhintaisuusperiaatetta on pidetty tärkeänä tasa-arvosymptomien ja sillä on vankka kannatus kansalaisten keskuudessa: 92 prosenttia kannattaa reseptilääkkeiden samanhintaisuutta ja 72 prosenttia itsehoitolääkkeiden yhtenäistä hinnoittelua.

Samanhintaisuus varmistetaan valtioneuvoston lääketaksalla, jonka mukaan kaikkien apteekkien on hinnoiteltava lääkkeet käyttäen pohjana lääkkeen tukkuhintaa. Se on kaikille apteekeille sama lääkkeen hankintamäärästä riippumatta. Lääketaksa on degeneratiivinen, eli apteekin prosentuaalinen kate pienenee tukkuhinnan noustessa. Apteekin

osuus lääke-eurosta on keskimäärin noin 23 prosenttia.

Lääketaksan taso on aikoinaan määritelty niin, että pienikin apteekki pärjää sen antamalla katteella. Koska apteekit ovat hyvin erikokoisia, mutta lääkehinnat kuitenkin samat, valtion perimällä apteekkimaksulla tasataan erikokoisten apteekkien katetta. Apteekkimaksu on progressiivinen, eli liikevaihdon kasvaessa apteekkimaksu nousee. Apteekkimaksu on enimmillään liki 11 prosenttia lääkemyynnin liikevaihdosta.

Tuoreessa EU-komission teettämässä itsehoitolääkkeiden hintavertailussa Suomi sijoitui alle keskitason, vaikka vertailussa ei suhteutettu lääkkeiden hintoja vertailumaiden kansalaisten tulotason. Vertailussa ei myöskään havaittu korrelaatiota itsehoitolääkkeiden vähittäishintojen ja niiden myynnin vauputtamisen välillä. Suomi oli halvin maista, joissa itsehoitolääkkeet ovat myynnissä vain apteekeissa.

Ennen lääkkeiden viitehintajärjestelmää tehdyissä selvityksissä reseptilääkkeiden hinnat ovat Suomessa olleet eurooppalaisista keskitasoa.

Apteekin talous

Apteekkien kannattavuus perustuu lääkkeistä saataviin myyntituottoihin, sillä keskimäärin 93 prosenttia liikevaihdosta tulee lääkemyynnistä. Taloudelliset toimintaedellytykset ovat siten kiinteästi sidoksissa lääkkeiden hintaan ja myynnistä saatavaan katteeseen. Muu kuin lääkemyynti on pientä (7 % myynnistä), mutta nykyisessä tilanteessa sen rooli on korostumassa.

Lääkevaihdon ja viitehintajärjestelmän yhteenlasketut säästöt ovat syksyyn 2010 mennessä jo yli 720 miljoonaa euroa. Vuodesta 2003 alkaen apteekkien liikevaihdosta on näin ollen leikattu joka vuosi keskimäärin 100 miljoonaa euroa. Vuonna 2009 apteekkien liikevaihto oli yhteensä 2 323 miljoonaa euroa.

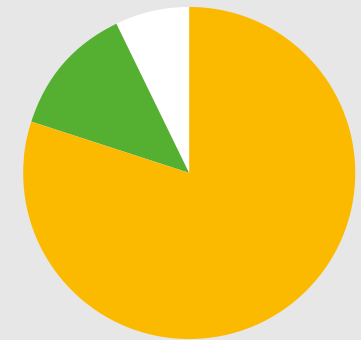
Lääkkeiden hintojen raju lasku on heikentänyt voimakkaasti apteekkien taloutta ja rapauttanut lähes yksinomaan lääkkeen hintaan perustuvan apteekkien nykyisen ansaintamallin. Vuonna 2009 alkaneen lääkeyritysten välisen hintakilpailun vaikutukset tuntuvat täysimääräisinä apteekkeissa vuodesta 2010 alkaen. Reseptilääkkeiden pakkauskohtainen liikevaihto ja kate laskevat huomattavasti tulevina vuosina.

Apteekkien kustannukset koostuvat pääosin lääkkeiden ostoista lääketukuista. Muita merkittäviä kustannuksia ovat valtiolle maksettava veronluonteinen apteekkimaksu, henkilökunnan palkat ja toimitilavuokrat. Apteekit eivät voi karsia kustannuksia muiden yritysten tapaan, sillä esimerkiksi lääkkeiden ostoalennukset ovat kiellettyjä. Henkilöstökuluja on vaikea leikata tilanteessa, jossa asiakas- ja reseptimäärät ovat kasvussa väestön ikääntyessä. Toimintaa on tehostettu käytettävissä olevin keinoin, mutta sen avulla ei voida enää jatkossa kompensoida menetyksiä palvelutasosta tinkimättä.

Läkelain säädöksistä johtuen apteekkarit ovat yksityinen liikkeenharjoittajat. Valtion verotuksessa apteekkarin "palkkaa" ja apteekin tulosta ei voida erottaa verotettaviksi erillisinä erinä, kuten yritystoiminnassa yleensä. Verotustiedoissa apteekkarin verotettava tulo sisältää apteekkarin "palkan", apteekin liike tuloksen ja mahdollisesta muusta elinkeinotoiminnasta saadut pääoma- ja ansiotulot.

■ APTEEKKIEN MYYNIN JAKAUTUMINEN

● Reseptilääkkeet	80 %
● Itsehoitolääkkeet	13 %
● Muu myynti	7 %

Valtaosa apteekkien myynnistä on lääkkeitä.

Lähde: Apteekariliitto

+ info

Lääkkeiden hintojen raju lasku on heikentänyt voimakkaasti apteekkien taloutta.

Apteekit ja EU

EY-tuomioistuon on tänä ja viime vuonna linjannut, että Euroopan Unionin jäsenmaat voivat päättää apteekkien omistamisesta, perustamisesta ja sijainnin ohjaamisesta kansallisesti. Suomen malli, jossa apteekin voi omistaa vain proviisorin koulutuksen saanut henkilö, on yleisesti käytössä Euroopassa.

Jäsenmaat voivat itsenäisesti päättää myös lääkkeiden myyntiä koskevista rajoituksista. Esimerkiksi yli puolet EU-maista on rajoittanut ilman reseptiä myytävien itsehoitolääkkeiden myynnin vain apteekkeille.

EU-lainsäädäntö ei myöskään estä apteekkien perustamisen rajoittamista. Useimmissa EU-maissa on asetettu väestölliset tai maantieteelliset kriteerit uusien apteekkien perustamiselle. Suomessa Fimea perustaa uuden apteekin lääkkeiden saatavuuden sitä edellyttäessä – usein kunnan tai kuntaisten aloitteesta.

Pohjoismaiden kesken on sovittu lääkemääräysten keskinäisestä hyväksymisestä, Euroopassa sitä vasta suunnitellaan osana potilaan liikkuvuutta koskevaa direktiiviä.

apoteekit

tavoitteet
2011–2015

saatavuus
talous
turvallisuus
palvelut
yrittäjyys
lääkevaihto